

interview

FOTO: TON VAN DEN BORN

◀ *Koos Koolen: "Het gaat ons puur om het belang van het groene onderwijs en daarmee om de kwaliteit van het landelijk gebied en een stevige groene sector"*

Raad Landelijk Gebied adviseert over groen onderwijs

Wees zuinig op dit beleidsinstrument

“Hoe speel je in op de veranderde situatie in het groene domein?”, zegt Koos Koolen als adviseur vanuit de Raad voor het Landelijk Gebied. “Wat betekent dat voor het onderwijs en voor LNV? Daar hebben we over nagedacht.” De aanbevelingen van de raad zijn eind november naar de minister gegaan.

“**D**e kern van het verhaal is of het opleidingsaanbod voldoende aansluit op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt”, zegt Koos Koolen, lid van de Raad voor het Landelijk Gebied. “Die markt is mede als gevolg van het transitieproces in het landelijk gebied sterk in beweging. Het gaat er dan om of je als instellingen in staat bent daar een adequaat antwoord op te geven.” Hoe je dat organiseert, wel of niet in samenwerking met bedrijfsleven of instellingen buiten het groene domein, is, aldus Koolen, een verantwoordelijkheid van de instellingen. Het is niet de bedoeling dat de aoc's naar roc's worden gedreven, zegt hij. “Dat willen we niet propageren. Het groene domein heeft niet alleen privaat maar ook publiek veel waarde (voor ondernemers en voor de samenleving als geheel). Het groene onderwijs is dan voor LNV van groot belang als instrument om dit domein te beheeren. Daar moet je als overheid zuinig op zijn.” De raad constateert echter dat met de nieuwe kwalificatiestructuur de aoc's niet de mogelijkheid hebben om zich buiten hun domein te begeven, terwijl andersom de roc's voor het groene domein wel licenties en daarmee financiering kunnen krijgen. Een ‘onverwachte beperking’, aldus de raad.

Transdisciplinair

Terwijl de ontwikkelingen juist om een totaal andere beweging vragen. De situatie is de laatste decennia immers enorm veranderd. Het werkveld van LNV heeft zich verbreed buiten de primaire productie en de verwachting is dat groene beroepsbeoefenaren meer bij de maatschappelijke omgeving

moeten aansluiten. Beroepen zijn, aldus LNV, ‘transdisciplinair’ geworden. “De groene scholen hebben expertise in hun domein, maar ze moeten dat kunnen verbreden om in die situatie aan de marktvraag te blijven voldoen,” zegt Koolen. “Want ik voorzie dat de kolom van wat vroeger om voedselproductie en verwerking ging, steeds meer uitdijt en dat er meer disciplines bij komen. Beroepen worden steeds breder en er komen elementen bij die ook met zorg of recreatie te maken hebben, of met logistiek, veiligheid en kwaliteitsbewaking. Het gaat immers om een moderne en innovatieve sector.” Een aanbeveling aan de overheid is dan om voor aoc's de voorwaarden te creëren zodat ze in kunnen spelen op die ontwikkelingen. “Anders zul je zien dat ze hun nu nog sterke positie verliezen en uiteindelijk al of niet gedwongen opgaan in roc's.” Het is volgens Koolen heel onzeker of dit onderwijs dan nog haar bijzondere rol voor dat groene domein kan blijven vervullen.

Antwoord

Die aanbeveling komt niet zomaar uit de lucht vallen, want in 2003 vroeg de toenmalige staatssecretaris Odink om een advies over het groene onderwijs. Het is even blijven liggen – de raad was druk met andere adviezen – maar dit voorjaar is het opgepakt. Het ministerie was vooral geïnteresseerd in de vraag in welke richting het groene onderwijsveld zich nu zou moeten ontwikkelen en hoe LNV zelf daarop kan inspelen. Concreet: moet het groene onderwijs zich monosectoraal versterken of moet je ook buiten het groene onderwijsdomein kijken? En dan, welke instrumenten zijn er

om de inhoud van de opleidingen beter op de vraag te laten aansluiten? Er zijn discussiebijeenkomsten georganiseerd met managers, onderzoekers en onderwijsdeskundigen bij verschillende groen-onderwijsinstellingen en bedrijfsleven. Soms individueel en ook in de vorm van een ronde-tafelgesprek. Vanuit de raad is een werkgroep opgesteld met Koos Koolen als voorzitter. Hij is voorzitter geweest van de LLTB en was van daaruit bestuurslid van AOC Limburg. Hij heeft ook ruim 10 jaar in het bestuur van HAS Den Bosch gezeten, is nu lid van het Aequor-bestuur en bovendien betrokken bij de Plant Science Group van Wageningen Universiteit. Andere leden van die werkgroep waren Guus Borger, hoogleraar historische geografie, Frieda van Diepen, oud-gedeputeerde in Noord-Holland, en Peter Nijhoff, oud-directeur Natuur & Milieu. De werkgroep heeft met ondersteuning van externe deskundigen uit het groene-onderwijsveld en de Onderwijsraad een antwoord geformuleerd. En ze heeft minister Veerman eind november haar aanbevelingen aangeboden.

Bestaansrecht

LNV had eerder geconstateerd dat terwijl er in de groene sector ongeveer 10 procent van de beroepsbevolking werkt, slechts de helft daarvan in de groene-onderwijskolom wordt opgeleid. Voortdurend zijn dat een 70.000 leerlingen en studenten. “We moeten zorgen dat het aandeel van het groen onderwijs zeker niet minder wordt.” “We zijn dan van oordeel dat het groen onderwijs geprikkeld moet blijven om opleidingen aan te passen aan de markt. Dan houd je als groen onderwijs bestaansrecht.”

De Raad voor het Landelijk Gebied

De Raad voor het Landelijk Gebied (RLG) is januari 1997 ingesteld door LNV. Opdracht was de overheid te adviseren op hoofdlijnen van LNV-beleid. Over beleidsvraagstukken die te maken hebben met het landelijk gebied of daar verband mee houden. Er wordt jaarlijks een programma vastgesteld. Zo stonden er in 2004 behalve een advies over het groen onderwijs, bijvoorbeeld ook adviezen over glastuinbouw, kwaliteitsontwikkeling op het platteland en Nationale Landschappen op het programma.

De raad bestaat uit 15 leden, voorzitter is professor Henk Vonhoff. De leden van de raad zijn onafhankelijk en benoemd op basis van hun deskundigheid op het werkterrein van de raad en hun maatschappelijke kennis en ervaring. Voor ieder adviesonderwerp stelt de raad een voorbereidingsgroep samen, aangevuld met externe deskundigen. Deze groep bereidt met ondersteuning vanuit het secretariaat in Amersfoort het advies voor. Dat gebeurt via 'verschillende vormen van externe oriëntatie', bijvoorbeeld een werkgroep, interviews, expert-meetings, rondetafelgesprekken, literatuurstudie of (uitbesteed) onderzoek.

Dat alles is één kant van de zaak. Een andere is dat je dan de markt moet kennen, dat je als school moet weten wat er in de praktijk gebeurt en dat je daar instrumenten voor moet hebben. Zo is er de coöperatie die nu rondom kenniscirculatie in het groen onderwijs wordt ingericht. De raad denkt aan de aanstelling van mbo-lectoren die voor de aoc's net als hbo-lectoren een brug naar de (onderzoeks)praktijk kunnen slaan. En het praktijkleren krijgt meer betekenis. Koolen benadrukt bovendien het groeiende belang van een goede beroepspraktijkvorming op gekwalificeerde leerbedrijven. Dat zijn allemaal middelen die de koppeling van school en praktijk kunnen versterken. Eigenlijk propageert de raad daarmee ook herstel van het OVO-drieluik (Onderzoek-Voorlichting-Onderwijs). Niet in de oorspronkelijke vorm die de groene sector destijds zo sterk heeft gemaakt, maar geprofessionaliseerd en aangepast aan de omstandigheden. "In netwerkstructuren waarbij in wisselende samenstelling de samenwerking gezocht wordt", zo vult Koolen aan. "Dit vereist van de instellingen een innovatieve, constructieve en open opstelling."

Acteren

Een ander opvallend punt in het advies is het zogenaamde persoonsgebonden opleidingsbudget. Dit komt voort uit de tijdens het Europese Lissabon-overleg (2000) uitgesproken ambitie om het gestandaardiseerd en aanbodgericht onderwijs plaats te laten maken voor persoonlijk en vraaggestuurd onderwijs.

Koolen: "Persoonsgebonden budget houdt in feite in dat je de leerling, werknemer later, zelf verantwoordelijkheid geeft voor zijn ontwikkeling. Niet alleen tijdens zijn initiële opleiding, maar ook na afstuderen, tijdens de hele actieve carrière. Je geeft hem dan een bepaald budget waarvan hij zelf bepaalt waar en wanneer hij kennis inkoop."

De raad adviseert een pilot met persoonsgebonden budget te starten. Zo kan 'in lijn met de Lissabon-aanbevelingen ervaring worden opgedaan met een marktgerichte benadering met de leerling als klant'.

Koolen acht het groene onderwijs dan zeker in staat om antwoorden te vinden voor de vele vragen die er rond het persoonsgebonden budget nog leven. "Wij zien het als een middel om

de instellingen uit te dagen om kwalitatief hoogstaand te blijven acteren, maar ook om de markt adequaat te blijven bedienen."

Richtinggevend

LNV heeft uiteindelijk geen keuze gemaakt tussen monosectorale verbinding of daarbuiten, en ook de raad doet dat niet in haar advies. Scholen moet 'de maximale ruimte' worden geboden om in te spelen op de lokale situatie en de regionale arbeidsmarkt. Als, benadrukt Koolen, het groene domein daarbij maar niet verbleekt, zoals je bij veel groenafdelingen op scholengemeenschappen ziet. Het onderwijs moet dan weer richtinggevend worden, stelt hij. "Het is ook het belang van LNV dat het aan de voorkant zit, dat je het als beleidsinstrument kunt hanteren en dat bijvoorbeeld zoiets als duurzaamheid daar kan worden opgepakt. Je moet dan als ministerie zorgen dat je het groene onderwijs goed kunt bedienen en ook dat scholen inzicht hebben in wat LNV beweegt. Daar hebben ze beide een rol in te spelen." ☞

Ton van den Born

